

AGENDA

Vrijdag 4 april om 17.30 uur opening tentoonstelling De Badhuizen van Amsterdam en de maquette van ons badhuis (schaal 1 : 10) van Cor van Haasteren

Zaterdag 12 april om 13.30 uur wandeltocht vanuit Museum Amsterdam-Noord naar Tuindorp en Dijkdorp Nieuwendam met gids Hans Bergmans

Zondag 27 april om 17.00 uur eten (soep met brood) + film Tuvalu

De badhuizen van Amsterdam

Op vrijdag 4 april 2014 om 17.30 uur wordt de tentoonstelling "De Badhuizen van Amsterdam" op ludieke wijze geopend. De badmeester is weer opgestaan!

Natuurlijk zijn er door alle tijden heen mensen geweest die van tijd tot tijd een verfrissend bad hebben genomen. De Oude Grieken en Romeinen bouwden er een hele badcultuur omheen en in de Middeleeuwen ging men hier en daar zelfs gemengd in bad. Maar daarna was het even afgelopen met de pret. In het 17e eeuwse Amsterdam bouwde men fraaie grachten, maar erin zwemmen mocht je niet. Voor zover men zwemmen kon trouwens. Dat was bij een zeevarend volk als het onze niet echt de gewoonte.

In de 18e eeuw waren er wel particuliere ondernemers die wat zagen in het exploiteren van een badhuis. Amsterdam heeft er zelfs een straat aan overgehouden die naar zo'n badhuis is genoemd: de Plantage Badlaan. In deze buurt vol buitens voor de beter gesitueerde burger stond een groot gebouw, waar men zich met allerlei genoegens kon omringen. Hoever dat nou precies ging, is niet helemaal duidelijk. Daar valt nog wel eens een roman over te schrijven.

In de 19e eeuw werd voortgebouwd op de Verlichting, het rationele inzicht dat de wetenschap vooruit heeft geholpen. Men ontdekte dat vele plagen waaronder de mensheid leed, veroorzaakt werden door ziektekiemen, bacteriën genaamd, die konden worden bestreden door een hygiënische levenswijze. Cholera, tyfus, kinkhoest, difterie, longontsteking, tuberculose en geslachtsziekten zoals syfilis en gonorrhoe bedreigden de bevolking voortdurend. En dat kon je (althans gedeeltelijk) voorkomen door je regelmatig te wassen!

De uit de arbeidersbeweging voortgekomen sociaal-democratische politici richtten hun beleid niet alleen op de woningbouw, maar ook op de hygiëne. Een van de wethouders in de eerste decennia van de 20e eeuw was Monne de Miranda. Zijn verkiezingsleus was onder andere: "Wil je baden, wil je zwemmen, Moet je De Miranda stemmen!" Het was niet voor niets dat de badhuizen

Wethouder Monne de Miranda (1875-1942) had onder meer de badhuizen in zijn portefeuille, portret door Elie Neuburger (Collectie Amsterdam Museum)

ondergebracht waren bij de gemeentelijke W.S.B.Z., de Was-, Strijk-, Bad- en Zweminrichtingen.

Van gemeentewege werden in Amsterdam 21 volksbadhuizen gebouwd. Hun verspreiding over de stad is op de tentoonstelling op een kaart te zien. Pas in 1933 werd het verplicht om bij nieuwe woningen een douchecel in te bouwen. De meeste mensen maakten daar dankbaar gebruik van om de stofzuiger en de strijkplank er in op te bergen. Gemeenteambtenaren bedachten intussen het badfrequentiecijfer. Dat was het aantal keren dat je per jaar een bad nam. Als je elke week een gezond bad zou nemen, was je ideale badfrequentiecijfer dus 52. Bij bestudering van de bezoeken aan de badhuizen kwam men echter niet verder dan 5. Het aantal keren dat de gemiddelde burger zich op zaterdag bij de keukenkraan poedelde, werd blijkaar niet meegeteld.

Het badhuis van Disteldorp, identiek aan ons badhuis, bestaat ook nog steeds.

Na de oorlog liep het aantal bezoeken sterk terug. De meeste huizen hadden of kregen een douche. Er moest nog meer gemeentegeld bij de badhuizen bijgelegd worden, ook al werd het personeel uitgedund. Van de kassajuffrouw, de schoonmaker en de badmeester bleef alleen de laatste over. Omstreeks 1986 deed de laatste badmeester het licht in het laatste badhuis uit. Negen badhuizen werden niet gespaard door de slopershamer, maar voor twaalf gebouwen werd een nieuwe bestemming gevonden. Daaraan wordt in de tentoonstelling ook aandacht besteed. Veel van het voorafgaande is ontleend aan het boekje "Elke week een gezond bad" van Jos van den Bongaardt en het artikel "De gemeentebadhuizen in Amsterdam" in het januari/maart 2014 nummer van het tijdschrift Amstelodamum door Klaas Jan Verweel. Dit nummer is te koop in het museum voor 7,50 euro.

Klaas Jan Verweel zal op 1 juni een gratis fietstocht begeleiden langs de voormalige badhuizen. Start om 11.00 uur bij het museum. Opgeven voor de tocht is nodig - hjcras@gmail.com -, want het aantal deelnemers is beperkt.

Evenementen

De evenementen in het kader van de tentoonstelling "De Badhuizen van Amsterdam" zijn:

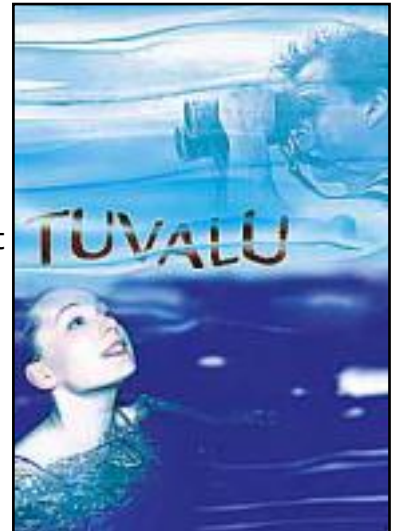
- zondag 27 april, 17.00 uur film Tuvalu, voorafgegaan door soep met brood kosten 7,50 euro p.p. Voor de inhoud van de film zie onder.
- 25 mei, 20.00 uur, lezing "Badhuizen van Amsterdam", Henk Ras, 5,-- euro p.p.
- 1 juni, 11.00 u, fietstocht langs voormalige badhuizen, Klaas Jan Verweel, gratis
- 6 juli, 20.00 u, Voorstelling door het Badhuistheater, 7,50 euro p.p.

Voor een volledig overzicht raadpleeg de Evenementenkalender op de website van het museum: www.museumamsterdamnoord.nl

Opgave bij hjcras@gmail.com of 06 30975602.

"Tuvalu", regie: Veit Helmer

Anton is badmeester van een in verval geraakt zwembad. Bezoekers komen er nauwelijks nog en de installatie is aan vervanging toe. Voor zijn blinde vader houdt hij de illusie in stand dat het bad nog in volle glorie verkeert. Nu staat de inspectie voor de deur en projectontwikkelaars willen het gebouw zo snel mogelijk slopen. Anton gaat tot het uiterste om het badhuis te redden, en wint daarbij het hart van Eva, een vaste bezoeker, die net als hij droomt van verre eilanden. In zijn eerste langspeelfilm creëert Veit Helmer een betoverende wereld tussen liefde en eenzaamheid, tussen glorie en verval, tussen fantasie en realiteit. Nagenoeg zonder dialoog vertelt hij zijn verhaal vol dromen en melancholie in beelden van onwerkelijke schoonheid.

De Maquette is klaar!

Als u 4 april bij de opening van de Badhuizententoonstelling aanwezig bent, dan ziet u een opstelling die in vier dagen door onze tentoonstellingsbouwers in elkaar getimmerd is. Maar u ziet nog veel meer.

De Maquette van het Badhuis schaal 1 : 10 staat in de ontvangstruimte te kijk.

Anderhalf jaar heeft onze chef-maquettebouwer Cor van Haasteren eraan gewerkt. En het resultaat mag er wezen!

De verf voor de sokkel kregen we gratis van de Gamma in Amsterdam-Noord, Klimopweg 65. Hartelijk dank daarvoor!

De Wandel- en fietstochten 2014 van Museum Amsterdam Noord

De eerste wandeltocht voert door het mooie Nieuwendam. Geef u snel op!

zaterdag 12 april Tuindorp en Dijkdorp Nieuwendam met gids Hans Bergmans

zaterdag 24 mei wandeling Vogeldorp met gids Ron de Muijnck

zaterdag 7 juni wandeling Tuindorp en Dijkdorp Nieuwendam met gids Hans Bergmans

zaterdag 28 juni wandeling Vogelbuurt en IJ-plein met gids Hans Olthof

zaterdag 12 juli fietstocht Waterlandse Zeedijk west met gids Jaap Lekkerkerker

zaterdag 2 augustus wandeling Vogelbuurt en IJ-plein met gids Hans Olthof

zaterdag 16 augustus fietstocht Waterlandse Zeedijk oost met gids Jaap Lekkerkerker

zaterdag 27 september wandeling Vogeldorp met gids Ron de Muijnck

Vertrek telkens 13.30 uur te voet vanaf Museum, maar voor de fietstocht met Jaap Lekkerkerker om 11.00 uur op de fiets vanaf het Museum.

Kosten: € 10,00 p.p., leden Amsterdam Cultuur-Historische vereniging en Vrienden van het Museum € 8,00 p.p. incl. drankje onderweg

Vogeldorp kost € 5,00 p.p., resp. € 4,00 p.p.

Vrienden Museum eenmaal gratis excursie. Leden Club van Honderd altijd gratis.

Lidmaatschapskaart s.v.p. meebrengen.

Opgeven bij Jaap Lekkerkerker, jaap.lekkerkerker@euronet.nl

Het eerste lustrum

Zoals eerder aangekondigd, bestaat het museum op 1 april aanstaande vijf jaar. Reden genoeg om dit eerste lustrum te vieren.

Omdat het bestuur nog niet op volle sterkte van vijf bestuursleden is en daarop blijkbaar op korte termijn ook niet gerekend kan worden, hebben we besloten geen bijzondere aandacht aan dit lustrum te geven. De werkkraft van de overgebleven bestuursleden schiet eenvoudigweg te kort. Er komt dus geen lustrumsymposium en er wordt ook niet gewerkt aan een lustrumboek. Belangstellenden voor een bestuursfunctie blijven uiteraard zeer welkom.

Stuur een mail naar de voorzitter voor een gesprek met een of meer bestuursleden over het reilen en zeilen van het bestuur.

Het Oostveer is 15 maart 2014 gaan varen

Laten we er veel gebruik van maken want het is een proef van 1 jaar en er moeten 90 mensen per uur gemiddeld gebruik van maken om de pont ook na de proefperiode te laten varen.

Dienstregeling

Van Azartplein naar Zamenhofstraat: afvaart om 10, 30 en 50 minuten over het hele uur

Van Zamenhofstraat naar Azartplein: afvaart 20 en 40 minuten over het hele uur en op het hele uur

Aanvullende informatie:

- Oostveer betreft een proef van een jaar.
- Er wordt zeven dagen in de week gevaren van 06.30-22.30 uur
- De frequentie is iedere twintig minuten.
- Er wordt gevaren met een kleiner IJveer uit de 30-serie (120 personen).
- Het Oostveer is gratis en bestemd voor voetgangers en (brom)fietsers.
- Het veer is toegankelijk voor rolstoelen

Feestje De uitverkoren wereld in Boekhandel Over het Water

Op vrijdagmiddag 9 mei aanstaande is het een jaar en twee maanden geleden dat Gerbrand Mullers De uitverkoren wereld in de Stadsboekhandel aan het lezerspubliek werd gepresenteerd. Reden voor een feestje in Boekhandel Over het Water aan de Van der Pekstraat!

Gerbrand is de langstzittende gastheer bij Museum Amsterdam Noord.

Bij dezen nodigt hij de lezers van de Nieuwsbrief uit dit feestje met hem te komen vieren.

De schrijver wil zoveel mogelijk lezers aan het woord laten, waarbij hij ervan uitgaat dat de wijn hun tongen zal losmaken en hen zal helpen hun schroom te overwinnen. Bereid dus vast een pagina voor om voor te lezen!

Plaats: Boekhandel Over het Water, Van der Pekstraat 59.

Tijd: vrijdagmiddag 9 mei 2014, aanvang 17.00 uur.

Gerbrand Muller, De uitverkoren wereld, uitgeverij De Sneeuwstorm 2013.

Prijs 15 euro.

Te koop bij Boekhandel Over het Water en verder te bestellen bij uitgeverij De Sneeuwstorm, per email (marjan.gerbrand@upcmail.nl) of over de post (Ijperveldstraat 53, 2014 PH Amsterdam).

Waterlandse Dorpentocht Amsterdam Historische Vereniging (AHV) op zaterdag 29 maart 2014 tot zondag 30 maart 2014

Kom wandelen in Amsterdam, maar dan anders. Loop langs oude dijken, door groenstroken, in parken of door de polder. Weidse vergezichten en toch intiem. Ontdek de charme van Buiksloot, Nieuwendam, Ransdorp en Schellingwoude. Iedere wandelaar krijgt een route met

beschrijving van alle bezienswaardigheden langs de route. Deze wandeltochten worden in samenwerking met de NHWB georganiseerd. Keuze uit 7,14,21 en 28 km. We wandelen vanuit de start richting Tuindorp Buiksloot en dan via parken het Waterland in en terug langs de Noorder IJ- en Zeedijken. De lange afstanden hebben een rust in de Ransdorptoren. De toren kan ook beklommen worden. Alle afstanden hebben een rust in cafe IJzicht op de Nieuwendammerdijk.

Start in de kantine van d.v.c. Buiksloot (voorheen DWV), J.J.Hisgenpad 6, 1025WK Amsterdam-Noord. Het Startbureau is geopend van 9.00 - 17.00 uur. Kantine open van 8.00-18.00 uur. Vooraf aanmelden is niet nodig. Leden van erkende wandelsportorganisaties krijgen € 1,- korting. De herinneringsmedaille kost € 1,50, AHV-leden € 3,00; swp-leden € 3,00; niet-leden € 3,00

Informatie: www.amsterdamhv.nl, of 020-6317309 of 020-6317309.

Nieuwtje

Vanmiddag heb ik een nieuwe kandidaat Buurtmuseum (van het Oostelijk Havengebied) ontmoet: het BAC-Amsterdam ofwel Borneo Architectuur Centrum. Kijk maar op hun website, www.bac-amsterdam.nl. Meteen de deelnemende instellingen van de Federatie van Buurtmusea Amsterdam i.o. op de hoogte gesteld. Maar eens kijken wat daarvan komt!

Sponsors

www.noord.amsterdam.nl

www.ymba.nl

Woningcorporatie De Key

www.dekey.nl

Colofon

Tenzij anders vermeld:

Tekst: Henk Ras

Redactie: Ron de Muijnck

Layout: Ruud Slagboom

Fotografie: Victor Lachmeijer